אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה דידיה הדר אי דלית ליה ארעא אחריתי מאי נפקא ליה מינה לעולם דלית ליה ארעא אחריתי דאמר לא ניחא דליהוי [1]לוה רשע ולא ישלם סוף סוף לגבי אידך נמי לוה רשע ולא ישלם הוא דאמר להכי זביני לך שלא באחריות מכריז רבא ואיתימא רב פפא דסלקין לעילא ודנחתין לתתא האי בר ישראל דזבין ליה חמרא לישראל חבריה וקא אתי עכו"ם ואנים ליה מיניה דינא הוא דמפצי ליה מיניה ולא אמרן אלא שאינו מכיר בה שהיא בת חמורו אבל מכיר בה שהיא בת חמורו לא ולא אמרן אלא דלא אנים ליה לדידיה ולאוכפא אבל אנים ליה לדידיה ולאוכפא לא אמימר אמר [א]אפי׳ ליכא כל הני לא מאי טעמא מידע ידע דסתם עובד כוכבים אנס הוא שנא׳ [2]אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר: [ב]אומן אין לו חזקה וכו׳: אמר רבה ל"ש אלא שמסר לו בעדים אבל מסר לו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לו לא היו דברים מעולם כי אמר ליה נמי לקוחה היא בידי מהימן אמר ליה אביי אי הכי [ג]אפילו בעדים נמי מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך כי אמר ליה לקוחה היא בידי מהימן אמר ליה רבה מי סברת המפקיד

אי דאית ליה. למוכר ארעא אחריתי בת חורין שיוכל בע"ח לגבות הימנה עליה הדר בעל חוב דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי׳ הן זבורית ולמאי אינו מעיד הרי אין מעמידה בפני בעל חובו ואין לו למוכר לא ריוח ולא הפסד אם תעמוד ביד הלוקח ואינו נוגע בעדות זו: **מאי נפקא ליה מינה.** אם תשאר ביד הלוקח הא אפילו אי מפיק לה מערער לא מצי גבי בעל חובו מיניה דמוכר מידי דהא לית ליה: **לא ניחא ליה.** ללוה דתיפוק ארעא מיד לוקח ולא ימצא בעל חוב ממה לגבות וקס ליה לוה בלוה רשע ולא ישלם והלכך נוגע בעדותו הוא: **סוף סוף.** מה הנאה יש לו בעדות זו דמוקי לה ביד לוקח והדר בעל חוב וגבי לה מיניה לגבי לוקח נמי הוה ליה לוה רשע שהרי הפסידו ולא הוי נוגע בעדות זו: ומשני **דאמר ליה להכי זבני לך שלא באחריות.** להפטר מכל אחריות שבעולם והלכך אינו מעיד שרוצה להעמידה בפני בעל חובו דלגביה הוא דהוה ליה לוה רשע אי לא פרע ליה: **מכריז רבא.** דרים לרבים: **דסלקין לעילא.** העולין מבבל לארץ ישראל: **ודנחתי לתתא.** מא"י לבבל. כולכם תדעו דין זה האי בר ישראל כו׳: **חמרא.** חמור: **ואנים ליה מיניה.** ללוקח דקטעין עכו"ם חמור זה נגנב ממני או מי שמכרו לך גזלו ממני ובלא עדים מאנסו הימנו וכדמפרש לקמן דלא אנים ליה לאוכפא אלא החמור לבדו דמוכח מילתא דדידיה הוא דקא שקיל דלאו דידיה לא בעי (א) ליה למישקל והלכך דינא הוא דמפצי ליה כמו הפולה את דוד עבדו מחרב רעה (תהלים קמד) ויביא עדים וידון עם העכו"ם אולי יוצילנו מידו (ב) דעכו"ם לייתי דינא הס. ודוקא עכו"ם אבל קאנים ליה ישראל לא מפצי ליה אלא יתבענו בדין דאין כח לישראל לגזול חמור מחבירו בלא עדים ובלא ראיה: **ולא אמרן.** דצריך מוכר לפצות לוקח אלא שאין מכיר בה לוקח שהיא בת חמורו של מוכר דאיכא למימר הדין עם העכו"ם: **אבל הכיר בה כו׳ לא.** מבעי ליה לפצותו כיון דדבר ידוע הוא שגדלה בביתו של מוכר וסתם עובד כוכבים אנס הוא מסתברא דשלא כדין אנסו העכו"ם: **ולא אמרן.** דמפצי ליה היכא דאין מכיר בה אלא דלא אנים את החמור ואת האוכף דכיון דהניח את האוכף מסתברא דשלו הוא נוטל. והלכך נקט חמור אבל פרה וטלית ליכא למימר האי חילוק דאוכף: **לא.** מפצי ליה דסתם עובד כוכבים אנס הוא: **אפילו ליכא כל הני.** אינו מכיר בה שהיא בת חמורו ולא אנים לאוכפא אפילו הכי לא מפצי ליה דסתם עובד כוכבים אנס הוא (א)[והכי קי"ל משום דאמימר בתראה הוא]: **אומן אין לו חזקה.** מתני׳ היא דקתני [מב.] האומנין והאריסין. כל חדא חדא בבא מפרש להו ואזיל: **אמר רבה לא שנו.** דאין לו חזקה לטעון לקוח הוא בידי וצריך לשלם האומן לבעל הבית את בגדיו או את כליו: **אלא שמסר לו.** בעל הבית לאומן טליתו בפני עדים לתקנו והלכך אפילו אין אנו רואים עכשיו הטלית ביד האומן ובעל הבית תובעו טליתו אין האומן יכול לטעון החזרתיו לך דסבירא ליה לרבה המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב]והיה לו להחזירו בעדים וכל שכן שאנו רואין אותו בבית האומן שאין יכול לטעון לקוח הוא בידי שהרי מעידין עדים שבתורת פקדון בא לידו שהרי בפניהם מסר לו. ומיהו אי טעין החזרתיו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן דהכי אמרינן בשבועות (דף מא.) דלאפי׳ למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים אי טעין ואמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן. ומיהו כל זמן דלא טעין אלא החזרתיו לך שלא בעדים אינו נאמן והא דלא אמרינן מתוך שיכול לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים כי אמר נמי החזרתי ביני וביניך נאמן כי האי גוונא לא אמרינן מיגו דכיון דלא פרעו בפני עדים לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר איניש פן יעשה בלאי היום ולמחר כי הדרי עדים ממדינת הים ויאמרו לא היו דברים מעולם: **אבל מסר לו שלא בעדים.** לא מיבעיא היכא דאין אנו רואין הטלית בידו דמתוך שיכול לומר אמת אתה מסרת לי אבל החזרתי לך ונאמן דהא אין צריך עכשיו להחזיר לו בעדים אי נמי יכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרת לי ויהיה נאמן בשבועת היסת כי אמר לו נמי ישנו בידי ולקוח הוא שמכרתו לי דיש לו חזקה ונאמן ע"י האי מגו אלא אפילו אם ראו עכשיו עדים הטלית ביד האומן או שתפוס בו בפנינו מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שלא מסרתו לי אבל אחר מסרו לי שמכרתו לו והוא מכרה לי כי אמר ליה נמי אתה מסרתו לי ומכרתו לי נאמן בהאי מיגו דסבירא ליה לרבה השתא דהיכא דלא מסר לו בעדים ל"ש ראה הטלית בידו עכשיו ל"ש לא ראה יש חזקה דלא מדמי ליה לדין של דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר אידך לקוחין הן בידי דאינו נאמן הואיל ויש למערער עדים שהיה שלו ואע"ג דליכא עדי מסירת שאלה או שכירות משום דשאלה ושכירות לכל שכניו אדם משאיל ומשכיר אבל הכא מאי אמר אומן אינך רגיל לתקן בגדיך אלא והכי מוכח לקמיה [ע"ב] דלרבה ל"ש ראה ל"ש לא ראה יש לו לאומן חזקה היכא דליכא מסירה בעדים: **אמר ליה אביי.** לרבה אמאי לא משוית שום חילוק היכא דמסר לו בעדים בין ראה עכשיו הטלית בידו בעדים ללא ראה אפילו מסר בעדים נמי היכא דלא ראה יש לו חזקה מתוך שיכול לומר לו החזרתיו לך דסבירא ליה לאביי המפקיד

אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה הדר. הוה מצי לשנויי כגון שעשאה אפותיקי דאז לא הדר אארעא אחריתי דאית ליה ואם תפול ביד המערער יפרע לו אחרת ומש"ה אינו מעיד עליה דנוגע בעדות הוא: **מאי נפקא מינה.** תימה דנ"מ שיפטרו אם יתעשר ושמא בשביל כן אין לפוסלו לעדות כיון דהשתא לא מרויח מידי: **דינא הוא דמפצי ליה.** תימה לרשב"א דלימא ליה אייתי ראיה דכדין טרפה ואשלם לך דאפילו לגבי ישראל מצי למימר הכי כל שכן לגבי עכו"ם ויש לומר דמיירי כגון שבדייני עכו"ם דן עמו ובדיניהם הויא דעכו"ם הלכך חייב לפצותו: **אבל מסר לו שלא בעדים מתוך שיכול לומר כו׳.** אין לפרש מתוך שהיה יכול לומר אין בידי כלל דהא נראה מיירי כדמוכח אתקפתא דאביי דראה עבדו אלא ה"פ מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם שבא לידו בתורת אומנות אלא בתורת מכר אי נמי אתה מכרתו לאחר ואחר מכרו לי כדפי׳ הקונטרס ואם תאמר מאי איריא אומן דאין לו חזקה היכא דמסר לו בעדים אפי׳ אחר נמי כיון שיש עדים שבא לידו בתורת פקדון ואפילו לא ראה למאי דמסיק שצריך להחזיר לו בעדים ולקמן פריך לה אבל מכל מקום קשה דמאי ס"ד דרבה וי"ל כגון שמסר לו בעדים סתם ולא פירש בפניהם אם בתורת מכר אם בתורת פקדון ולהכי דוקא אומן אין לו חזקה דמסתמא לתקנו מסר לו כיון דלא פירש אבל אחר מדלא פירש שהוא פקדון מסתמא מכר או מתנה הוא ורב נחמן בר יצחק דפריך בסוף הסוגיא אומן הוא דאין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה לא מסתבר ליה לרב נחמן לאוקומה בראה בלא ידיעה דלא שכיח כדפריך (ב)[לעיל מיניה] אי דאיכא עדים ליחזו עדים מאי קאמרי דלא שכיח שימסור בפניהם ולא ידעי הקבלה והכא נמי רב נחמן בר יצחק לא פריך אלא מכח סברא זו והכי פריך אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה הא ע"כ ידעי עדים דבתורת פקדון אתא לידיה דלא מסתבר לאוקומה (ג) בדבר דלא ידעי דלא שכיח כלל הקשה בקונט׳ אמאי יש חזקה לאומן מ"ש מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ותירץ דדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שייך גבי כל אדם אבל הכא מצי למימר אומן אינך רגיל אצלי לתקן ור"י אומר דאפי׳ רגיל לתקן אצלו יש לחלק דדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שייך בין לגבי אדם שמכיר שהוא נאמן בין מכיר שאינו נאמן ואין יכול כל שעה להעמיד עדים כשרוצה להשאיל ולהשכיר שלא להשיא עצמו שם רע בשכיניו אבל לאומן אם צריך הוא לתקן יכול ליתן לאומן המכיר שהוא נאמן או להביא עדים לכך יש לו חזקה שלא בעדים: **אי הכי אפי׳ בעדים נמי מתוך שיכול לומר החזרתיו לך כו׳.** פירוש בשלמא לדידי דלא מפליגנא בין יש עדים לאין עדים אלא בראה הוא דמפליגנא היכא דראה אפילו היכא דליכא עדים לא מהימן כדאמר אביי בסמוך והיכא דלא ראה אף על גב דאיכא עדים מהימן במיגו דמצי אמר החזרתיו לך אלא לדידך היכא דאיכא עדים

עין משפט
נר מצוה

קנ א מיי׳ פ"ט מהל׳ מכירה הל׳ ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי׳ רכה סעיף ג:

קנא ב מיי׳ פ"ט מהל׳ טוען הל׳ א סמג עשין נה טוש"ע ח"מ סי׳ קלד סעיף א:

קנב ג מיי׳ שם הל׳ ב טוש"ע שם סעיף ב:

רבינו גרשום

היכי דמי. האי מוכר: אי דאית ליה ארעא אחריתי. חרין מזו שמכר אמאי לא מצי מסהיד ליה והא עליה דידיה קא הדר בעל חובו ונגבי מההוא קרקע דשייר לו ולא על הלוקח. ואי דלית ליה ארעא אחריתי אמאי לא מצי מסהיד הא לא נוגע בעדות דכיון דלית ליה קרקע מאי נפקא ליה מיניה. כלומר אמאי איכפת לו אם לא היה מוצא בעל חובו לגבות כלום מן הלוקח סוף סוף אין יכול בעל חובו לחזור לגבות ממנו שהרי אין לו כלום הלכך מה לו למוכר לשקר ואמאי נוגע בעדות הוא: לעולם דלית ליה ארעא אחריתי למוכר. ודקאמרת אי הכי מה לו לשקר אפ"ה חיישינן משום דלא ניחא ליה דליקרייה לוה רשע ולא ישלם וניחא ליה דלישכח בעל חובו למטרף מידי מן הלוקח: סוף סוף. כי טרף ליה בעל חובו לגבי דלוקח הרי לוקח קורא לו לוה רשע ולא ישלם. לא דמצי אמר ליה מוכר להכי זביני לך שלא באחריות דלא ליהדר ליה עוד שום תרעומות: דסלקין לעילא. מבבל לא"י: ודנחתין לתתא. מא"י לבבל כלומר הוו ידעין הכל האי דינא. ולא אמרן דמפצי ליה אלא כשאין מכיר בה הלוקח שהיא בת חמורו דמוכר: לא מפצי ליה. דהשתא ידע דעובד כוכבים באנסות לקחה ממנו ולא בדין: ולא אמרן. אפי׳ להיכא שאין מכיר בה שהיא בת חמורו דמפצי ליה אלא דקא אנים ליה עובד כוכבי׳ בלא אוכפא דאיכא למימר מה שהכיר אנים ומה שלא הכיר לא אנס ומש"ה דינא הוא דמפצי ליה אבל אנים לתרוייהו לא מפצי ליה: אימר כו׳: פיסקא אומן שמתקן כלים אם מבקש ממנו בעל הבית שיחזור לו את כליו אע"ג דאין רואהו בידו אין לו חזקה לאומן לומר לקוח הוא בידי: אמר רבה ל"ש. דאין לו חזקה אלא שמסר לו בעל הבית בעדים דאע"ג דלא ראהו בידו אין לו חזקה לאומן לומר לקוח הוא בידי משום דסבירא ליה המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים אבל מסר לו שלא בעדים אע"ג דראוהו בידו יש לו חזקה דמתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם. לא נתת לי שום כלי לתקן: אמר ליה אביי אי הכי אפי׳ בעדים. מסר לו כיון דלא ראוהו הוי חזקה מתוך שיכול לומר לו כו׳. משום דמשמע לן המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים:

מסורת הש"ס

א) רש"ל, ב) גי׳ רש"ל לקמן,

תורה אור השלם

1 לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן: תהלים לז כא

2 פצני והצילני מיד בני נכר אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר: תהלים קמד יא

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואנים וכו׳ לא בעי למישקל כצ"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) בא"ד יוצילנו מידו בדין דעכו"ם: (ג) תוס׳ ד"ה אבל וכו׳ דלא מסתבר לאוקומה בגון דלא ידעי: